

Pest 1860. vasárnap, Junius 10-én.
Megjelen minden vasárnap másfél nagy iven.

2. köt. 11. sz.

Előfizetési díj fél évre 5 ft. 25 kr., egész évre 10 ft. 50 kr.
Előfizethetui: Werfer Károly kiadónál feldunator 10. szám alatt, és minden es. kir. postahivatalnál.

Diósgyőri alsóhámor.

Borsodmege regényes hegysége a „Bükk” között, Miskolcztól fél órai távolban, van a diósgyőri vashámorok völgye, melyet feledhetetlen Kazinczy Ferenczünk magyar tempének nevezett el.

Diósgyőr története Borsodmegegyével kezdődik, mert midőn Árpád, Anonymus szerint, a Sajón átjövén, a Tiszáig minden földet elfoglalt, Bors atyjának nagy darab földet ajándékozott a Tapolczea vizétől fogva, — mely Miskouczynek nevezteték; és adott neki egy várat, melynek neve Geuru, és ezen várat Bors a maga várával, mely Borsodnak hívták, egy megyévé alkotta.

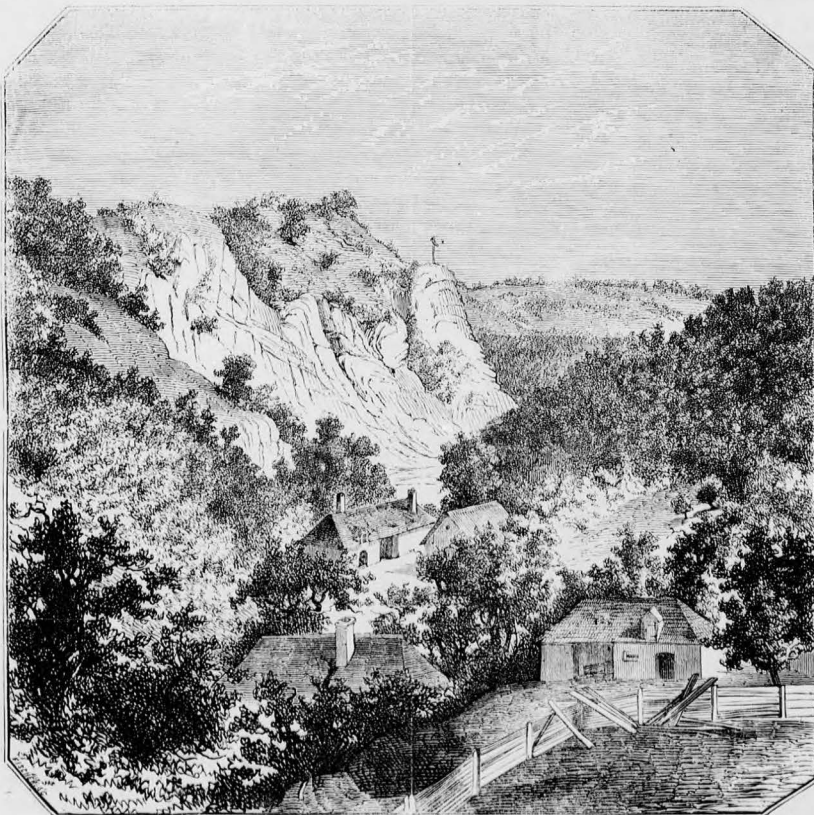
Sokan bírták Diósgyőrt, míg végre a királyi ügynök 1702-ben visszaperlette, és itt nagyszerű vashámorokat építtetett. Alsó- és Felsőhámor nevezet alatt. Képiünk az

alsóhámorat ábrázolja a Miskolcz felől vezető országút elején.

Az alsóhámor mély völgyben fekszik, mely fölött kopasz bástyatorony alaku szirt

emelkedik, ennek tetején egy kereszt a következő népmonda emlékét jelöli.

„Volt hajdan egy tehetős öreg molnár, ki a diósgyőri határban derék malommal bírt.

Diósgyőri alsóhámor.

De özvegy állapotában megunt magát, csinos fiatal menyecskét hozott a házhoz. A molnár Mariskája legszebb asszony volt a vidéken. Hajh! de az öreg molnár csak hamar észrevette, hogy Mariska mást kedvel, s őt csak színből szereti. A féltés kínjai majd örüllté tették az öreget. Miután azonban semmi kép sem tudott nyomába jöni, ki a titkos szerető, kémlelődéshez fogott. A malom épen e kiálló sziklacsúcs alatt volt, úgy, hogy annak tetejéről a malom udvarába s kertjébe lehetett látni. Egy ünnepnap tehát az öreg azon ürügy alatt, hogy bemegy a városba, elbucszék fe-

leségétől, de a helyett hogy oda ment volna, a malma feletti sziklacsúcsra mászott, s ott leskelődött. Alig telt el egy óranegyed, a molnár felbokrétázott kalapos, gyölesinget s gatyát viselő nyalka legényt lát a malom körül állokodni, s azt is látja, hogy neje kidugván fejét az ablakon, a legény felé csókokat bocsátva, szobájába csalogatja, mire a legény a házajtón besurrant. Az öreg molnár dühös lába jövőn, szörnyű idegrángatózás közt felkiált: „Igy jár a vén bolond, ki fiatal nőt vesz!” s az alatt tátongó mélységbe rohant, mi tüstént iszonyú halálát okozá. Azon helyre, honnan az öreg leugrott, ájtatos rokonai keresztet állítottak gyászos emlékeül e szomorú esetnek, mely kereszt még mai napig is ott áll. —

Egy embernyúzó.

Diákori emlékezés

Vas Gerebentől.

(Vége.)

Nyomatott jegyzékekben olvashatjuk, milyen cséplőgépek mennyit képesek naponként dolgozni, s ezen számszerű eredmény után becsülnék meg értékét. Ha Tujder ma élne, árultathatná magát cséplőgép gyanánt, és az aranyérmét is kiérdemlené, — mint professor jutalmat csak azokért kapna, kiket agyon nem tudott ütni.

A tanoda ajtaja egy irtalmatlanul összeacsolt munka volt, melyre az ellenkező sarkok irányában egy X-alaku deszkázat volt szegezve. Ez ajtót a muzeumba kellene tenni, mert a rabszolgákat nem kintózták ily gyalázatosan, mint ez ajtón a veszprémi diákok.

Kisebb vétségekért a diáknak keresztet kellett nyalni! — Már a neve is komikum, valamit megnyalni, — az ajtón levő két keresztfát, melyre, mint az X-bőtűre krétával egyetegyvet húzott Tujder, s a fiu büntetésül lenyalta a krétát.

„Ez csak tréfa!” — mondja az olvasó nevetve, — de ne feledje el a járulékot, a menyinyiben a fiut addig korbácsolták hátulról, míg a lenyalás még nem történt.

„Ez már kegyetlenség!” mondaná valaki, — a ki azonban még azt nem is gondolja, hogy nyalásközben a fiunak nyelvbe mehet a szálla. Én százszer láttam az ajtó mellett állni pályatársaimat ordítva, kinlódva, összevagyva a felelőtől; de a korbács nem nyugodott, fölgratta a fiut, ki utóbb meggyőződött az irtalom hiányáról, kétségbeesetten kapaszkodott föl és lenyalta a vonalakat, mert más menekülés nem maradt.

Mintha ma is látnám a sanyargó gyermekeket, szemekik kidüledézének gödreikből, mint azon állatnak, melyet a mézsárszékben egyszerre leütini nem tudtak, — a szánandó gyermek keveset vagy semmit sem csalódott az életben, a fájdalom is új volt előtte, és nem akarta hinni, hogy a kegyetlen büntetést vehetjék rája, — és habár előtte mások hasonló szenvedtek is, — de a remény valami joggal biztatta, és míg a korbácsütés meg nem indítá, nem akarta megkezdeni az alávaló munkát.

Mikor bevégezte, Tujder kinevette a kis szamarat, ki anyai időig kintóztatta magát

hiában, holott ha siet, hamarabb átesett volna a mulatságos dolgon.

A gyermek meg volt szégyenítve, — megverték és kinevették, — és valóban gonjja lett légyen Istennek az oylanra, kiben a szemérmét így agyoncséplették. Az árvák, vagy oylanok, kikkel senki sem törődött, áldozatai voltak Tujder szenvedélyének. Az én apám és mások az év elején elmentek a vadállathoz, és megmondák neki, hogy ne kegyetlenkedjék, — és ezért ígérték neki, ki jó szót, ki ajándékot, ki furkósbót, és azt is tudom, hogy a kecsesi ispán saját szállásán úgy végig verte Tujdert, hogy négy hétig fektült bele.

Az éles fát is megemlítették a kintózószékűk közül. Az éles fa lármezés vagy fűrdésért volt kiszabva, vagy oylan kihágásért, melyben a fél iskola részt vett. Valamennyit nem lehetett megverni, tehát a háromszögre kifaragott fáhasábokat katonai sorban rakták le a földre, és minden fára letérdeltetett egy diákok. A sorok közt sétált a vén zsvány, a korbács kezében volt, és midőn föl alá sétált, a gyerek használni akarta az időt, leszállt az éles fáról, hogy addig is pihenjen, míg a zsamok nem látja. A kiszámítást azonban kijátszta a vén róka, mert néha hirtelen megfordult, és az ügyeskedőt összecsapkodta, sőt még az is megtörtént, hogy némelyik ilyenkor ijedtében is leessett az éles fáról, és csak úgy lakolt, mint a másik.

Ezek nem kikapott jelenetek, melyek véletlen fordultak elő; hanem ez rendszeres házi szokás volt, mint apám házában az, hogy hetenkint háromszor káposztát ettünk. Ezt tudta mindenki, és bizonyosan várta, mint tízenegy óra után a tizenkettőt.

Bámudok, hogy az ilyen vadállat ötvenkét évig nyakgathatta négy vármegyének fiatalságát. Fájdalom, akkor azt hitte még némely apa is, hogy a veréstől nő a gyermek, s egy kis ütleget egészségére válik, mint a kövérhátú embernek a köppöly; de mióta a vizgyógyomd bebizonyítá, hogy az érvágás, szeliden mondvá, — lassított emberölés, — Tujdert is lehet embernyúzóknak mondani.

Épen ma, midőn e néhány sort leírom, jó meleg van, e napok emlékeztetnek azon szép büntetésre, mikor a vén bolond a nagy melegen elalmsodó gyermeket kirendelé a közepré, száját valami fával fölpecskölteté azért, mert ásitott. Most kinn állt az áldozat, szája föl volt feszítve, s a boldoglatan a legyeket nem verheté el szájától, mert mellette két „ellenség” állt botal, és ha legyezte magát: kezére verték.

Szombaton írást vizsgált, a mint irtunk, a padokon át lépdelve nézett minket sorra, s a kinek írása ellen kifogása volt, keze fejére vert.

Mellettem ült egy fiu, az minden szombaton kikapott. A fiu már megint a jutalékot, tehát elhatározta egyik szombaton, hogy megerőlteti magát. Hozott finom papírt, esinonnan megvonalozá, jó tollat szerzett, és csakugyan kitett magáért. A fiu örömmel várta Tujdert, hogy ez egyszer megdicséri, de épen e napon nem jött vizsgálni. Fölbiztattuk a szegény fiut, vigye ki a lapot, mutassa meg, — s a fiu szót fogadott.

„Ezt teneked az írás?” kérdi a szomszédot.

„Igen is!” felel a fiu boldog vigyorgással. „Püll!... kiabál Tujder a tanodai szolga után, adj neki a fírgás!”

Mai napig sem tudom, hogy akkor miért verték meg a szegény fiut? a rosz írásért-e, vagy hogy máskor miért nem irt így?

Ez megint csak azt bizonyítja, hogy Tujder, épen mint a diplomátia mindannyiszor talál ürügyet, midőn verekedni akar.

Egy lábón állni, botal tenyérbe vagdálni, szunyogospipénél szerényebb multság, a fél év végén már a diák megszokta és megnevette; mert a lélek be volt már sározoza.

Az olvasó e rövid cikktől tán megis undorodott?

Hát még tíz hónapig szemmel látó tanuja lenni az emberi elvetemedettségnek, midőn a tanítószéken látjuk a hóhért.

Ez embert halálalok az utálat kísérté és egy oylan borzasztó vihar, minőt ritkán láttak a veszprémiek. Jégeső és orkán annyira dühöngött, hogy a kísértet a házakba menekült, csak a koporsó állt kinn a szabadban. Ilyen volt ez utálatos szörnynek halála.

Rousseau. *)

Rousseau élete a legtitkosabb részletekig ismeretes. Maga Rousseau példás nyíltsággal írta meg „Confessions” című művében. Kortársainak számos levelezése, ritkabeesü emlékei, annak kiegészítő segédjórásai szolgálnak.

Rousseau Jacques Jean 1712. Jun. 28. Genfben született. Aligha élt valaki oly nyugtalan, izgatott ifju életet, mint ő. Anyja, a művelt nő, fia sifületekore meghalt. Atyja, a vállalkozó szellemű genfi órás, szorgalmasod és mestersége határán kívül lehető fölvilágosodott szellemű egyéniség volt, de gondatlan, s így perezről perezre élőküddő. Rousseau gyermekkorában nem részesülhetett a csendes, a nyugalmas családi szerencsében, s e szomorú körülmény egész lényére jelentékeny befolyással volt. Képzelmét a korán kezdett dévaj olvasmányok hamar felesigázták. Elviselhetlennek találta a fölbredt gyermek a közönséges polgári hivatás egyforma, szabályos meneté. Szerencsétlenségére atyja, holmi becsületsértés miatt kénytelen volt Genfből távozni. Így látjuk Rousseaut a legvadabb kalandlélettel. Egy hivatalhoz írnomak szegődött, de azt csakhamar ott hagyá. Azután egy rézmetsző vette műhelyébe; innen elsőkött. Mint 15 éves fiu bujdosott a széles világban. Két napig bolygott gyámoltalanul ide s tova, míg végre Pontverre M.-hez, a confignioni lelkészhez menekült, Genftől egy mértföld távolra. E buzgó téritő őt ajánló levelekkel elhalmozva, Anneyce Warens hölgyhöz küldötte, ki kevéssel azelőtt tért át a kath. hitre, s azon kevés nyugdíjából élőküddött, mit a szárdinai király a kath. hitre töröknek ajánlott; e különösen jószívű, de gyenge és száku elméjű nő a lelkészekkel egyesülve, mindenképen igyekezett őt a katholicismusra birhatni. Rousseau zárdába küldetett s ott 1728. apr. 21-én 16 éves korában át is tért. Ha Rousseau e lépésével világi előnyökre számolt, felette csalódott. Most is, mint előbb, gyámoltalan állott. Egy előkelő hölgynek szolga lön. E házban azonban némi tolvaj-ságot követett el, s maga helyett gyanuba egy ártatlan leánykát hozott. Rousseau előadta a

*) Hettner Herman után.

lopot jószágot, egy selyemkendőt; míg mások állítják, hogy ezüst készletet, vagy gyémántot eszent volna el. Azután Rousseau 1728—1730. a Gouroni gróf szolgálatában élt. Figyelemmel kísérték korán fejlődő magas tehetségét, tanítás által igyekeztek őt egy magasabb állásra előképezni; Rousseau azonban itt is méltatlannak mutatá magát minden kedvezményre, hálátlansággal és szemtelenséggel fizetett a vett jókért; s jobban esett lelkének, ha kalandjait egy genfi ifjúkori barátjával tovább folytathatta. Majd visszatért ismét Warens hölgyhöz 1730-ban. Meghíusult a terv, őt elkésznek avatni fel. Többet adott a zenetanulmányokra. Kevéssel ezután Lausanne és Neufschâtelben zenetanítónként lépett föl, míg ismét darab ideig céltalanul bolyongott egy szerencsekísértővel, ki magát görög praelatusnak s jerusalemi zárda-főnöknek adta ki; nevelője lett aztán egy ifjú schweiczinak; később azonban a megbecsülhetlen jótévő Warens hölgyhöz ismét visszatért. Ez azalatt Chamberibe költözött. Itt élvezte Rousseau az önfelegett csendélet néhány szerencsés évét. Még egyszer megkísérté, az adóhivatálnál mint írnok, később mint zenetanító keresni kenyerét, míg utóbb mindegyikbe beleunt. Warens hölgy asztalánál élve, vele a „Charmettes“ jószágra tette át lakását. Warens hölgy, az anya, szerelmese lón, szerencséséjé azonban nem igen zavará az, hogy vagyonát házi szolgájával osztja meg. Rousseauk idylleken függő lelkét a mezei munkák és gyönyörűségek legteljesebben kielégítették. És ez az, mi Rousseau képzelmű erejének az első szilárd irányt biztosítja. Ifjú éveiben Plutarchon tudott lelkesedni; Ancebyben az angol spectator Puffendorf, St. Evermond, a Henriadák, Bayle, la Bruyère és St. Rochefoucaultba mélyedett, nemkülönbön itt éleszté föl keblében Gaime apát ama vallásos érzelmek első csiráit, melyek segítségével később e tanár emlékére egy savoyai vicar hitismeretét ecsegette; végre a mathematicát és latint, s a Port Royal logikáját tanulmányozta, olvasta Locke, Leibnitz, Mallebranche, Descartes műveit. Múltán tette Villeman, irodalmi történetének 24-ik felolvasásában Lamy atyát Rousseau leveleire figyelmessé, hogy e tanulmányoknak még sokkal nagyobb köre volt és saját nézeteinek alapját képezék. Roncolt egészségé miatt Rousseau 1737-ben Montpellierbe ment. Idővel visszatért Warens hölgyhöz, ott egy udvarlót talált, ki töle minden előbbi kedvezményeket látszólagosan megvont. Ott tartózkodásán csak könyörületből engedek meg. Lyonban mint házitanító próbálta meg szerencséséjét. 1741-ben Párisba tért.

Itt kezdődik életének második szaka. Kezdetben még mindig a gyámoltalan kalandos maradt. Párisba jött azon jóhíszemben, hogy itt új s czélszerűbb zenejegyeket talál fel; e találmányain hiven életét fentarthatni. Rameau meggyőzte őt annak élegtelenességéről. Az első írói ismeretséget Marevaux, Mably, Fontenelle, s az akkor föllépő Diderottal kötötte. Mindenféle csodás tervekét készítette. Majd mint utazó szónok, majd mint híres színész akarta kenyerét megérdemelni. Majd czélját közvetlen az operaköltészetben kísérté meg; azonban „Muses galantes“-ei igen kevés eredménnyel mutathattak fel. 1743. májusban Velenczében gr. Montaigninél, a francia követnél titoknoki

állomást nyert. Kétes azon állítás, mely különben később általános lón, mintha Rousseau itt is csak szolga lett volna. Rövid időn a követettel is összekocant s ismét Páris felé fordult. Itt Franceuil haszonbérőnél s annak napánál Dupin asszonyságnál titkoknak lett. Legtöbbnyire idejüket mindketten írói munkákra használták föl, mire nagy előszeretettel birtak, hiányozván azonban náluk e tehetség ilyesmik elkészítésére. E közben magára nézve is igen tevékeny volt. Ő írta a „L'engagement temeraire“ és „Allée de Sylvie“ vigjátékokat, s a legélőkebb viszonyban volt Diderot, Condillac, D'Alambert, Raynal, Grimm és Holbach írókkal; ő volt, ki Diderottal megindította a „le Persiflueur“ folyóiratot, melyből azonban csak az első szám jelent meg. Madame d'Epinau emlékei, mivel sógora Franceuil által jött összeköttetésbe, őt ez időben mint ritka szellemű, de ögyleton férfit rajzolóak, sötét hajjak s tüzes szemével, melyek magokra a legnagyobb figyelmet vonák; hűsága azonban gyakran igen feltűnő volt. Már akkor tréfásan Medvének nevezték.

Az 1745. évbe esik Levasseur Theresehez viszonya. Ez egy orleansi fogadós leánya volt, kit egy párisi fogadóban ismert meg. Halálaig együtt élt vele, később nejeinek vallotta. E nő oly szűkellmű volt, miszerint nem tudta megtanulni a tizenkét hónap nevét, számjelet nem ismert, az egyes pénzdarabok értékét fel nem foghata. Rousseau igyekezett szegény anyósára részére, ha csekély összeget is szerezni, míg Therese hozzá oly há szívtű, oly annyira lényével megegyező volt, hogy Rousseau vele a legszerencsésebb, a legboldogabb életet élte, sőt magához vette öreg anyját, s a jólelkű, de beteges apát. Rousseau gyakran eléggé érezhette, mily nehéz egy tompaelmű nővel összeköttetésben lenni; Emil fiának jóakarólag tanácslá, hogy elmékedni nem képes nőt nőül soha ne vegyen, legnagyobb kin levén ez annak, ki saját házában kénytelen magába zárkozni, mert nincs ki őt megértse. Azonban ismét vigasztalni kezdé magát azzal, hogy Emilnek mégis jobb lesz egyszerű és szigorúan nevelt leány választani, mint valami szép szellemű, ki házát előbb-utóbb irodalmi udvarrá alakítaná. Rousseau Therésével azon szomorú együttléteben élt, melyben az édes összeszokás megalapítja a szerelem szerencséséjét.

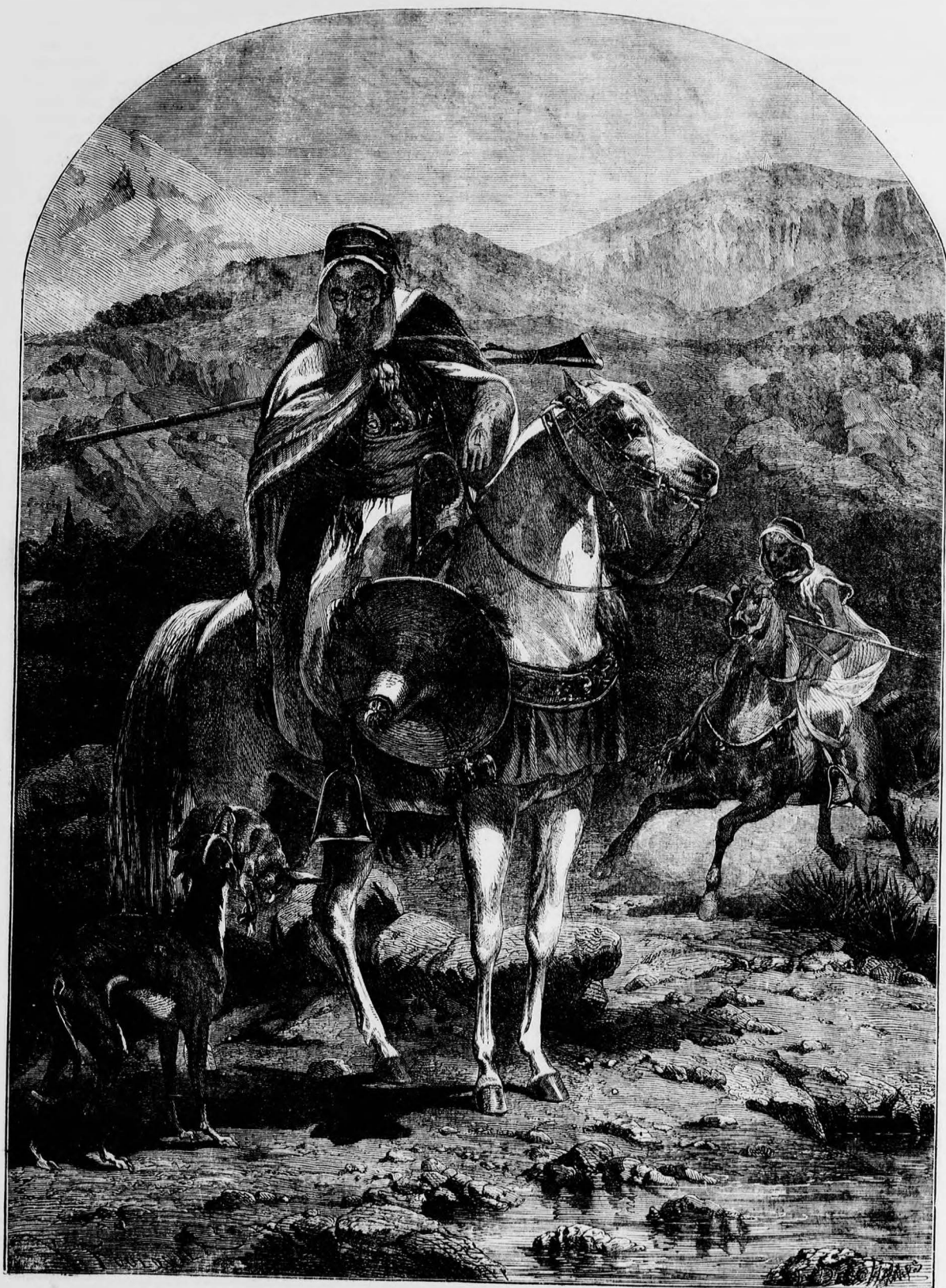
Végre 1749-ben jelent meg Rousseau' első jelentékeny irata, a nevelés ártaalmas voltáról értekezlete. Rousseau hímeves ember lón. Meglepi s valójára mélyen jellemző, hogy e hírnevét mikép használta föl. Elszomorodott, hogy életét egyedül írói munkásságára helyezé; a pénztármoki hivatal, melyet Franceuil ráruházott nyílt ellentétben állott hajlamával. Elhatározá tehát élelmét kótairással keresni; meggyőződve levén, hogy mint „Confessions“-ai nyolczadik könyvében mondja, ki ily keresetet űz, az dolog hiányával soha sincs. E dologban is saját valómása szerint (Memoires de Madame d'Epinau. 2. r. 303. l.) elhamarkodó s hanyag volt; néha azonban oly szeszélye jött, hogy ebbeli ügyességét többre becsülte, mint összes iratait.

St. Marc. Girardin nem ítél szigoruan, midőn (Revue des deux mondes 1832. Máj. 503 l.) az egészéhez hasonlóan komédiának nevezi. Rousseau, egy munkás szerepe helyett, a koldus szerepét játszotta.

És most megjelentek: le Devin du Village 1752; Discours Sur l'origine de l'inégalité 1753; Discours sur l'économie politique. Ez időben Rousseau Genfbe utazott. Örömmel s a legtitészetellejesebb elismeréssel fogadták polgártársai. Annál inkább fájlalta, hogy a katholicismusra lett áttértevel genfi polgárjogát ejtátszotta. Azonban ezt ismét megnyerte, midőn a kalvinizmusra visszatért. Ez időtől büszkén nevezte magát mindig Citoyen de Genevén.

Rousseau most folytonosan Párisban élt. 1756-ban Páris kis kertj házaeskával váltotta fel, a Montmorency erdőben. Ezt Madame d'Epinau bírta. Rousseau egy ízben kinyilatkozatá, hogy e házilót állandó lakhelyéül választja. Madame d'Epinau épen akkor ajánlotta fel részére e lakást, midőn Rousseau mint a nyilvános városi könyvtár elnökét 1200 livre évi illetékekkel Genfbe hívták, míg barátjai Párisba unszólák. Rousseau először is kijelenté, hogy ő függést nem ismer; végre mégis megadta magát. Montmorencyben tartózkodása életének jelentékeny fordulópontját képezi. A természet s az erdő magányához vonzódd szerelemléle a legszebb élmokot festék lelke elé, míg a körülmények fájdalmas összelánczolás s fűket nem ismerő valója vést s romlást hoztak reá. Jellemének gyengéi s hibái tisztán kitéűnek. Rousseau szobrán és arczékepein, melyek még most is fentebb említett kertj házaeskát ékítik, valami végtelen szomorúság ömlik el, de van rajtok valami eltasztó szín is. Három különböző eset jöhet itt tekintetbe, melyek ugyan egymással összeköttetésben állanak. Ez, Rousseauk szerelme d' Houdetot grófnőhöz; Rousseauk Diderottal és harmadszor: Grimm és Madame d'Epinau-vel történt meghasonlása. Rousseau e szerencsétlen bonyodalmat „Confessions“-ai kilenczedik könyvében elmeséli. Jobb lett volna ezt az utókornak írásban át nem hagyni! Ujabb időben ellenségeinek tudósításai is nyilvánosság elé jöttek, melyek közt a Memoires et Correspondance de Madame d'Epinau, 3. köt. 1818. legfontosabb érdekekkel bírnak. Esztelenység, midőn Venedy Rousseauról értekezvén, „Confessions“-ai alapelveit állandóan fentartani akarja. Mély belátással s minden körülményt megfontolva nyilatkozott St. Marc. Girardin a Revue des deux mondes 1853. sept. 1077. l. és dec. 865. lapjain.

Először is Rousseau szerelme Madame d'Houdetothoz. Rousseau őt, ennek sógornéjánál Madame d'Epinaunól ismerte meg. Madame d'Houdetot nem volt szép, haem kedélyes, naiv, vig. Szerencsétlen házassága lévén, Sz. Lambertet, a kor akkori költőjét szerette. Sz. Lambert akkor hadseregben szolgált; Madame d'Houdetot egyedül volt s busongott. Szeretete szomorúságát elbeszéli, főképp Rousseauk. Rousseau ekkor Heloisához írt. Mint maga mondá, ittas volt a szerelemtől minden ok nélkül. Majd költeményei Juliáját látta Madame d'Houdetóban. Ha ez, távol kedvese iránti szerelme vágyairól beszélt, Rousseau ugyanezt érezte a nő iránt, ki hozzá oly közel s mégis oly távol volt. A bizalmas Rousseau akart a szerelmese lenni. Intette a grófnőt az erény nevében, hogyna fel St. Lamberttel, míg felizgatott érzelmeit maga részére igyekezett megnyerni. Csak később vette észre

Nyúl vadászat Algirban.

Rousseauknak célját, azonban pillanatig sem habozott. Rousseau ellenben a legféltelenebb érzékiségbe merült. „Három havi folytonos izgatottság s folytonos nélkülözés” — mint maga mondá — „egészen kimeríték valomat.” Girardin talárlólag jegyzi meg: „Mit mondjunk oly férfiról, kinek szerelme a gúny szerelme, s ki ily szerelme festésével akar reánk hatni?”

Ezután Diderottal meghasonlása. E megszakadás tartósságára néve elkerülhetlen volt; e két férfi első serdülő ifjú éveiket egymással a legbensőbb barátságban élték át; az egész, különböző gondolkozásmód ellentétén alapult. Az egyik dühösen kelt ki a materialismus ellen, míg a másik mindig mélyebben és mélyebben merült a materialismusba. Ugy látszik, mintha Diderot, mivel Rousseaut nagy világműveltségével kezdte fölülmutatni, örökös elismert előnyt kívánt felette tulajdonítani. Diderot fel nem fogható Rousseauknak szerelmét a mezei magányhoz s hivatalnal Rousseau dolgáiba avatkozott, különösen, mert szívtelen dolognak tartá, hogy Therese 80 éves öreg anyja a telet hideg, elült lakásban huzza ki. Azonban még mindebből nem következik, hogy — mint Rousseau „Confessions”-ában mondja — Diderot s barátai szövöttek volna, őt csendes lakából kiűzni, hogy Párisban annál inkább kényelmesebben győzőrhessenek. E balga sejtélem meg is maradt Rousseau agyában. Diderot az épen akkor megjelenő „Fils naturel”-ben állítja, hogy a magányt csak a rosák szerethetik. Rousseau ezt közvetlenül magára értvén, Diderotot szótára hívta fel. Diderot nyersen felelt. Madame d'Epinau egyidőre kiengesztelte őket. Rousseau nem sokára ismét felkeltő az ellenségeskedést. — Ugyanis, midőn a régi viszonyt megújítandók, Diderotot Párisban meglátogatta, e látogatást főképp arra használta fel, hogy regényét előtte felolvashassa; midőn erre Diderot több irói ellenvetést, megjegyzést tén, Rousseau egész elkeseredéssel védte magát. (Mémoires de Madame d'Epinau. 3. köt. 74. lap.). Diderot ennek daczára is visszaadta a látogatást. A kibékülés megtörtént; de mint minden ily kiengesztelődésnél történni szokott, megmaradt a kölesgúnos gyanu s belső elidegenedés tövise. Aggodalmasabb volt az 1757—1758-ki tél. Rousseauknak Houdetot grófnőhöz viszonya felbomlott. Madame d'Epinau, Grimm és Diderot igyekeztek Rousseaut egy időre távol tartani a grófnőtől; megkínálták tehát azon tiszttel, hogy Madame d'Epinaut, ki Trochint, a híres genfi orvost felkeresni szándékozik, Genfben kísérje el. Senki sem veheti ros néven Rousseauknak, hogy ez ajánlatot visszautasítja; de alacsony s kislelkűség volt tőle, hogy a Therese által költött azon hírt, hogy Madame d'Epinau Genfben titkon betegágyat akar tartani, tovább terjeszté; jóllehet tudta, hogy ez utban a grófnő férje is részt vön. Ehez járult még más is. Diderot kérte Rousseaut, hogy írja St. Lamberthez egy levelet, melyben Houdetot grófnő előtt magaviseleotért mentse ki; irt is Rousseau, de kihívólag és sértőleg. Diderot Rousseaut újból meglátogatta; a látogatás teljes elidegenedéssel végződött. Rousseau nem sokáig késett Diderottal történt összekoczenását igen feltűnő módon nyilvánosság elé juttatni. A D'Alamberhez írott levelének előszavában látszólag az irat gyön-

gének mentegetésére állanak e nevezetes sorok: „Volt egykor egy szigorú s belátó emberem, nem bírom már őt, s többé birni nem is akarom; de e veszteséget sohasem feledem el, mert az elvesztett barát után jobban sajnó szívem, mint irataim!” S egy megjegyzéséhez e szentirási szavakat tevő: „Ha barátod ellen kárdot ráutasz, nem cselekszel oly rosul, mintha kissebbitenéd; mert ismét barátja lehetsz, ha nem kerülöd őt, ha beszélsz vele, mert minden kiengesztelhető e világon, kivéven a gyalogzást, megvetést, titkok elárulását s alatomozást. Ezek elűzik a barátot!” Diderot e megjegyzéseket felelet nélkül hagyta. Csak később válaszolt.

Vége Grimm és Madame d'Epinauval történt meghasonlása. Egy névtelen levélben St. Lambert tudósítva lön Rousseauknak a grófnévali gyakori bizalmas összejöveteléről. Az eddigiek után biztosan következtethetni, hogy e levelet Therese írta. Mig Rousseau Madame d'Epinaut hitte e levél írójának. Később ugyan mentette magát Madame d'Epinau előtt, hogy méltatlan gyanujának alaptalanságáról teljesen meg van győződve; azonban viselkedésében nem változott, sőt a gyanuval sem hagyott fel. Madame d'Epinau mélyen sértve érzte magát. Grimm még jobban szította a harag tüzét. Nem lehet mondanunk, hogy Grimm Rousseaut gyűlölte volna, jóllehet általános elismert vélemény: Grimmnek Rousseau feletti ítélete mindenben igazságos és alapos, de nem jó-akaró. Heves kifakadásokra került a dolog. Rousseau dacos zavartsággal hozta fel mentéseit, mig mások sértő hidegséggel fogadták. Madame d'Epinauknak alkalma volt tapasztalni, hogy Rousseau, Diderot elleni gyanúsító vádját visszavonta. A meghasonlás el volt döntve. Rousseau írja Madame d'Epinauhoz: „El akartam hagyni a csendes lakot s im most csakugyan el kell hagynom; azt akarják németül, maradjak itt tavaszig s mert ezt barátaim akarják, itt maradok, mihelyt kegyed beleegyez.” Madame d'Epinau válaszolt: „Miután ön, csendes lakát el akarta s most kénytelen elhagyni, esodálkozom, hogy barátjai visszatartják; saját szándékom kiviteléhez és sohasem kérem barátim véleményét.” Rousseau azonnal ott hagyta lakását.

(Folytatása következik.)

B—ó. I—e.

A kéményseprők majálisa Londonban.

Ki Álbion ködös levegőjét ismeri, csak az tudhatja valódiilag, mily szép, mily költői hónap a május, az éretheti leginkább, mily édes az első tavaszi napsugár, mily elragadó a csalogányok dala a zöld erdőben; mennyi varázssal bír a virágok illata ... a kék ég, a zöld mező, — szóval a tavasz mi nagy istenáldása ezen a mi szegény földünkön! Május elsője, méltán ünnepelet napja az évnék.

A londoni kéményseprő gyerkőczök sajtóságosan szokták megünnepelni e napot.

Valamely utcaszarkon egybegyülekeznek, a legtarkabarkább öltözetbe bujva, — az egyik egész pásztori öltözetet vesz magára, a másik ruhát és vörös festékekkel elzirtatva arczát bohóc ruhába öltözik; a harmadik az „ancian régi-me” marquisának rococo tolettjében jelenik

meg, — és így tovább mindenféle torzalakban, mi e májusi ünnepek inkább komikus mint költői színezetet nyújt.

E bohó csapat, dalolva, ugrándozva egy nagy dob s pásztori síp visító hangjainak kísérete mellett, egy lombsátor ugrándoz körül, melyen színehagyott szalagok, fűzerek s. a. t. lebegnek. A lombsátor nyílásán egy emberfő kandikál ki, s ez az ő „Zöldben levő Jankó”-uk — Jack in the green, mely elnevezése egyszersmind e furcsa majálisnak.

Az egész álarcos bohóskodásnak főczélja, az arra menők megadóztatása, mi e csapat dalol, ugrál s bohóskodik, egy kéményseprő gyerkőcz levett kalappal jár körül a nézők közt, melybe ezek pénzdarabokat hányanak.

A kéményseprők ez ünnepnapja még egy palotában is megszokott ünnepeletetni; Montague Wortley Mary lady palotájában, ki enapon a kis kéményseprő gyerkőczök számára fényes lakomát ad palotájában, annak emlékére, hogy kis fia, kit elraboltak volt, s kit vagy hat évig hasztalan keresett, végre e kis kéményseprők közt találatott meg, kikkel néhány évig egy sön, egy kenyéren élt.

— e —

Nyulvadászat Algirban.

Bizvást nevezhetők az agarászatnak is, a mennyiben ott is lóháton s agarakkal szokják a szegény nyulakat üldözöbe venni; s ennyiben a vadászat e neme hasonlít is a mi agarászatunkhoz, de különbözik annyiban, hogy ott hegyek közt, szűk völgyekben nem lehet oly szép hajtás, mint a mi síkjainkon. Aztán a karikás helyett ott lógg az a nagy puska a vadász vállán, minek olykor aztán hasznát is veszi. A francziák algiri foglalásai előtt a nyulvadászat ott is feudalisticus mulatság volt, a beyek, sheikek, szóval a törzsek főbjeinek volt csupán kiváltságuk a nyulvadászat. Azóta azonban az arabok s európaiak szeltire vadásznak s a közel s távol piacokat is nagyban ellátják e valfélével.

Az arabok lóháton s agárral vadásznak nyulra. A tunisi fajú agár legtöbbször becsülte-tik gyorsasága miatt. Az afrikai agár jól hajt, s midőn felverte a nyulat, ritka eset, hogy az arab, puskjáját igénybe vegye, csak gyors futásu agarára bizza azt.

E vadászati jelenetet, melyet képünk felmutat, Vernet Horace tanítványa, Couvrehel esete után adjuk, ki a legkisebb részletekig híven állítja elénk az érdekes festői csoportozatot.

— e —

A Podmanini várom.

Egy regé az előidőköl.

Sárkány Jánostól.

Nyílt tenger a mult, melynek rejtélyes fenekén ég annyi mesés alaku szörnyet, mint drága gyöngy-kagylót lel a gyöngyhalász!

Akarod tudni; mint emelheti fel a ziv-nemességgel párosult léleknagyság a gyaló embert az élet, a természet fölő? — Olvasd a történet évkönyveit, — akarod tudni, mily mélyen sülyedhet alá a lélek s érzellemmel megáldott ember — a természet ura? — okul

Mátyás Király udvarának bevonulása Visegrádra.

multak emléken, — és sóhajts fel az öregek regéin: jó hogy csak rege!

Elhagyva Koppánt, egy új s nagyszerű látvány tűnik szemünk elé: s ez hazánk ős erdeje, a makk-gazdag Bakony.

Meredek erdő-koszoruzta bércek közt vezet ezentúl a kigyozó hegyipataktól gyakran megszakasztott szorulat bennünket beljebb.

A hegyek, melyek a távol ködében csak domboknak látszának, most mindjobban emelkednek; a völgyeszorulat keskenyül; a bércei patak majd vígan csörög ki-kikerülve szerényen az utját záró szirteteket, melyeket áradatok szilaj romboló hevében ugyancsak őt tépt le a bérzodalokról, — majd hűtlenül szárazon hagyván légy medrét, egy kanyarulatnál eltűnik a szem elől, és csak nagy megszé tör elő ismét földalatti rejtekből, megfürdeni a nap sugariban.

A számtalan egyes hegycsoportozatok közül kitűnik kizárólag egy — különvált gránit szirtekkel homlokán a többitől: s ez a nép nyelvén a „tábor hegy“, vele szemközti emlékedik egy másik, melyről a rege szól.

Meredek gyalogut vezet az ormára, — a felmenő lábái alatt olykor meg-megindul egyes szirtdarab, s nagyokat gördülve, menyők dörenezhez hasonló robajjal zuhan a völgybe alá. —

Hosszu fárasztó út után az oromra érkezünk, s egy vad regényes kis kör terül el előttünk, körülszegélyezve százados bükkök s hatalmas tölgyektől, — s e kör közepén sütéten mereng a napfénytől sem látogatva egy romladék.

Csak egy — szélességre ölet meghaladó falat vagyon még épen, — a többit letérdelé az idő vasfoga, — csak e falakat hagyta fent az utókornak gyászos emlékeül az itt történeteknek, és romboló tanyául az ég ciklázó villámainak.

Ki tudja, egy évtized után fönmarad-e ez is?

A fönálló sötét romot vad inda s borostyán futja be. — Védárkai rég bedültek már, itt ott terebélyes bükk emlékedik rajtok, vagy vad rózsza terjeszti sük tövisek ágait.

E néhány kőhalom tehát mindaz, mi a mult idők emlékeül a kíváncsi szem előtt fel-túrul, és mégis — ki hinné — oly valami kísértetszerű van e romokban, mi visszariasztja a látogatót, — egy kimagyarázhatlan érzet úgy ösztönzi: hagyj ott e helyet — pusztuljon kő körül mielőbb! — a benyomás, mit reá az itt eltöltött pár percz okoz, lidérez nyomáskint sokáig még azután is rajta nehezől a sziven, midőn már rég elhagyá e szomorú helyet, hol örökös árnyék honol, — hol nem hangzik soha madárdana, nem bús pásztor-síp álmodozó dallama. Rideg, kihalt itt a természet, — csak olykor sziszeg elő valami hasadékból a rom kizárólagos lakója: a kigyó, — vagy a feltámadt vihar zúg — dül a százados fák ágai között.

Ki tudja: nem az Isten átka-e az, mi lebeg e rom fölött!

Olykor-olykor a szomszéd rengetegből ide téved egy zaklatott szarvas, . . . e helyre érve, megáll — ijedten néz maga körül, — majd leülvé czimeres fejét, vad agrálásokban tova iramlik.

A rengeteg vadja is fél e romoktól!

Vagy nagy elvéte — tán évtizedekben egyszer, tiszta holdvilágos éjelen meglátogatja e romokat valami babonos kínéság, — lesve, hol ütődik fel az elátkozott kins.

Ér ha aztán fergetes éjeleken elveszett csordáját keresve, ide léved az elriadt kanász, — haza térve, csak az tud regéini arról hajmeresztő dolgokat: hogy mit látott itt, — pedig csak a feltűzött képzelet mutatá neki az elhunytak szellemeit, kikelve beroskadt sirjükből, hogy riaszszak az élöket még holtuk után is!

És ezen romot nevezi mai napig is a nép: „Podmani várnak“ — kérdezd tőle e e romok történetét; . . . elkomorodik mind-annyiszor.

Oh rémes emlékekkel bir e rom, minden egyes köve — — egy lapja a viharos multnak, melyből az eltemetett századok vétségeit olvashatod!

(Folytatása következik.)

God save the King.

(Végo.)

A hercegnő önmagára boszankodva sietett szobájába, s mondá magában: „Szegény fejem oly gyöngö, oly szórakozott; hisz sok gondom is van! — Emlékszem, a lovag küldte őt hozzám, mondván, miszerint kívánságom szerint valami csodálatosat hozott a czitromok hazájából. De nem is csoda, hogy ezen a lovag által pártfogásomba ajánlott csodagyermekről egészen elfeledkezém, annyira el valék annak megörkezésekor egyéb gondokkal foglalva — s azalatt szakácssegéd lett belőle. Valóban neveléses! — De a gyermeknek nem szabad tovább a konyhában maradni; én kíméltetem őt; legyen belőle Franciaország első zenésze — és én, Montpensier hercegnő, fogom őt pártfogolni. XIV. Lajos, Franciaország királyának ne legyen jobb zenésze annál, a ki konyhában szakácssegéd volt.“

S a hercegnő megtartotta szavát. A gyermek a legjobb mesterek kapá — s tehetsége rövid idő alatt soha nem gyánított fokra s nagyságra növekedett. Hirneve néhány hónap múlva már egész Párisban elterjedt. A király hallván őt játszani, udvarába vette. A volt szakácssegéd versenytársainak dicsőségét magához ragadta; szerzeményei ujak, eredetiek s elragadóak valának. Később a párisi nagy operának igazgatója s az udvari zenekarnak karnagya lett.

S ki volt ezen egykor oly szegény gyermek? E nagy zenész Lully Giovanni Battista vala.

* * *

Azalatt évek teltek el, s a szegény rongyos gyermek pártfogónéja, orleansi Louisa, előregedett. Egykori barátjai mind elhagyták. Ekkor Lazur grófnok ment nőül, kinek nászajándokul négy hercegséget és sok millió értékű vagyont hozott. — Ez is, miután őt a legborzasztóbb boszantásokkal s méltatlanságokkal illette, elhagyá őt. — Egyedül, elhagyva állá tehát az egykor oly boldog, oly ünneplé nő; egykori barátjai közül egy sem jött feléje. Csak Lully, egykori védenze, maradt egyetlen híve. Midőn operái igazgatását

elvége — s a hazatérő közönség még hallani véli annak bájos dallamait, gyakran elmegy ahoz, kinek játéka s szavai által vigaszt és nyugalmat szerez. —

Most is az elhagyott hercegnőnél van s az ablakon kinéz. A szerencsétlen nő fejét fájdalmasan fölemelve, könyekkel szemében mondá neki: „Lully! nincs számomra egy dala?“ „Igen, asszonyom! van!“ mondá Lully a könyező nő kezét megragadva: „van egy dal, melyet nem magam szereztem, ámbar sokan azt hiszik, mert igen örömet s gyakran játszom; ez egy oly dal, melynek hangjai mélyen szívembe vésődtek, s onnan csak annak vérese megszüntével fognak eltűnni. Az ön barátja, midőn engem Olaszországban talált, éneklé el előttem meg. Ma ugyanazon dal néhány angoltól hallám énekelni; kiknek hazájában az már népdallá vált. Szerzője talán már régen el van feledve; ő hazájából kivándorolva — távol hazában halt meg, félreismerve, gyászolatlanul. Ő Antwerpenben nyugszik.“

„Ha e dalt játszom, előtűnnek gyermekeségem napjai, látni vélem szülőföldem bérceit, a vadon erdőket, a sík tengert; ő asszonyom! akkor boldognak érzem magamat, oly boldognak, milyenek csak egy gyermek érezheti magát, kinek legkedvesebb vágyai beteltek. Hallja csak, asszonyom!“

Felragadva hegedűjét, elkezdé játszani, oly szívhez szólólag, oly anaditón, miként talán soha sem játszott. A hercegnő e hangok hallására kezeit összekulcsolta s szeméit lezárva, megindulás és ájtatult eltelve, sűrű könnyeket hullatott.

Lully tovább játszott!

Lenn az utcán ezalatt nagy férficsoport gyülekezett össze. Mindenféle osztály apraja s nagyja jött itt mintegy esetlegesen össze. Mindnyáján halgatának, egymás kezeit szoriták — s lelkesülve az ablakra nézének, honnan a hangok hallatszának. E férfiak angolok valának. Mély esendben voltak s hallgattak mindaddig, míg Lully a dallamot újra nem kezdé játszani; ekkor már nem fékezheték lelkesedésüket; örömmel telve értéltjesen kezdék karban énekelni: God save the King.

* * *

Kevés nap mulva Lully, az általános tisztelt művész, meghalt. Pártfogónéja még sok évvel túlélte őt.

Lipsézy László.

Az arab és lova.

Egy dúsgazdag török basa huzamos ideig alkudozott egy gyönyörű arab kanezára, azon nemzetséggel, melynek a szép állat tulajdona volt, s végre meg is egyeztek 60 zaeszkóban, a mi közel 4000 pftot tesz. A kiszabott időben megjelent az arabtörzs főnöke az eladott állattal a basa udvarában, a ki újra alkudozni kezdett, de az arab határozottan kijelenté, hogy egy parát sem enged, a mi pedig olyan csekély érczépénz, hogy középszerű szellő kifújja az ember markából. A basa haragosan dobta oda a pénzt azon nyilatkozattal, hogy 30,000 piasztér mégis hallatlan összeg egy lóért. Az arab szóvalatlanul tekint a basára, s nyu-

A kéményseprők majálisa Londonban.

godtan kötözi fehér köpenybe a pénzt; azután lement az udvarba elbűcsüzni szeretett paripájától; a midőn valami arab szavakat mondott az okos állat fülebe, megismogató homlokát, szemeit, megvizsgálta patát, körül járt nagy gondosan szép lova körül, mely okos szemekkel nézte eddig gazdájának minden mozdulatát. Egyszerre villámgyorsasággal felkap az arab a szép kanca szőrére, s mint a zaklatot dámvad kiiramlott az vele a basa udvarából.

Rendesen nyereg alatt áll az istállójában minden előkelő töröknek egy-két paripa, s csak kantárt kell a fejére vetni, hogy azonnal rá lehessen kapni. Az arabok kantár nélkül lovagolnak, a kötőfék eléggé pótolja azt, s elég az okos arab lónak, ha gazdája gyengéden érinti tenyerével, egyik vagy másfélől a nyakát, hogy jobbra vagy balra forduljon. Csak pár pillanatra került, hogy a basa legényei nyeregben legyenek, s utána iramodjanak a lórából arabnak.

A soha nem vasalt arab lónak csak vigyázva lehete a várkövezett útján lehaladnia. A törökök ellenben gömbölyű patkós paripáikkal csak oly biztosan és gyorsan haladnak bármí szirtes ösvényen lefelé, mint valami homokos vagy gyeses úton, s az ilyen járáshoz megszokott lovaikat épen nem lehet félreléptéstől félteni. Ezen különbségnél fogva már utólrétek a török agák az arab főnököt a falu végén, de már itt síkság következett, s az arabnak ez eleme lévén, mint a kilőtt nyíl úgy haladt egyenes irányban, nem akadályozta többé drágállott paripáját sem árok, sem víz, sem bokor, és a rajta ülő arabnak nem szerente, de tartóztatnia kelle a tüzes állatot. Visszavissza tekintett a büszke főnök üldözőire, s mindig úgy vezetve kedves lovát, hogy ne igen járjon az előbb egy puskalövésnél. Ha az üldözők előre nyomultak, ő is jobban megerezett paripája fékét, ha amazok megállapodtak, ő is csak lépést mendegélt.

Igy ment a vadászat alkonyatig, s midőn kengyelvasát kedves lova oldalához szorítá, „Fallah“ kiáltással oly sebesen elröppent üldözői elől, hogy azok csak a porfellegből gyanithatták az irányt, a merre eltűnt.

Ama világrézsben nagyon kurta az alkonyat, s hirtelen bekövetkezik a sötét éj. És az üldöző törökök sem étellel sem itallal nem lévén ellátva, kénytelenek voltak 15 órai távolságból haragos urokhoz visszatérni ama kellemetlen hírrel, hogy se ló, se pénz, se lovag. Meg is érkeztek harmad napra tikkadán, bágyadtan, éhen, szomján, lovaik úgy elváltak csigázva, hogy alig birtak Mordin várába felkullonni. Nem volt mivel védeniök magukat, s csak abban állapodának meg, hogy teljes szívökből szidni fogják a hitszegő arabokat, és ki fogják mondani, hogy az a kanca csakugyan olyan szép és pompás állat, a melyért bármily nagy pénz aligha lehetne méltán sokallani.

Másnap, a mint az imám templomba hivogatót kiabált, egyszersmind lódobörgést is hallott ablakai előtt a basa, s ime előtte állott az arab kedves kanczájával, a melyen semmi jele sem látszék a fúradtságának, s így kiálta fel a lovában büszkélkedő törzsfőnök: „Sidi! (uram) a pénzedet kívánod e, avagy lovamat?!”

Különfélék.

Hindu anecdotá. Egy szegény hindu, ki az élet szükségseitől s egy rozsz feleségtől a halál által szerencsésen megszabadult, elment Brahma paradicsomának kapujához. „Voltál-e már a Dabao (tisztított) alatt?” kérde tőle Brahma. „Nem; hanem házas ember voltam.” „Ákkor lépj be, hisz úgy is elég kint szenvedtél.” Nemsokára egy más árny kért bebocsátást. „Voltál-e a Dabao alatt?” kérde Brahma ettől is. „Nem; hanem kétszer házasodtam meg.” „Takarodjál szemem elől,” kiálta rá Brahma ingerülten „Azt gondolod, paradicsomom bolondoknak készült!”

— Midőn az öreg Rotschild a Jeruzsálemi zsidóság egy megbízottjától fölszólított, hogy Dávid trónját állítaná föl s foglalná el, így szóla hozzá: „Inkább vagyok én a királyok zsidója, mint a zsidók királya.”

— A jeles festész sir W. Allan, a ki Wellington herczog számára a waterlooi csatát ábrázoló képet festé, megjelent a hadvezérnél, fizetését fölveendő. Wellington egy csonó bankjegyet véve ki íróasztalából, kezdé a pénzt számolni: „Tiz font, húsz font, harmincz font...”

„Ne fáradjon miattam, kegyelmesség,” szóla Allan; „hisz egy utalvány bankárjához is tökéletesen elég.”

A herczog csak tovább számolt.

„Mylord! csak utalványt kérek...”

„Majd bizony” szóla Wellington, „még bankárimnak tudtukra adom, hogy én oly bolond vagyok, ki egy képer 1200 font sterlinget fizet. Ime itt van pénze, vegye és ne szóljon róla senkinek.

— Egy francia a borivők kihaló félben levő felekezetének tagja, így beszélt el olaszoni borászati érdekekben tett utazását hazatértekor: „Borvizsgálataimat Toscanában kezdém meg, hol a bort „vino“-nak mondják; tovább folytattam utazásomat, s nem messze már „vino“-nak mondták; azután Piacensába érve, ott már csak „vi“-nak nevezték; míg végre Bergamóban csak egy „i“-betűvel jelölték azt. Tovább már nem mertem menni, attól félvén, hogy nem is találok egyáltalában bort!”

— 1843. évben London városának lakóit egy sajtáságos tünemény lepte meg, mi nem volt egyéb, mint — egy ének előgér. Egy szabó neje, ki a Redross Square városrészben egy kétemeletes háznak legfelső részét laká, egykor egész éjen át madárdalt hallott. Azt gondolván, hogy kanári madara énekel, kitette a kalitkát az ablakba, hogy nyugodtan alhassék. De az ének csakhamar újra elkezdődött. A hang a padlózat alól látszék jöni. A nő tehát csapdát állít fel s néhány óra mulva fogva volt a sirene, — egy éger alakjában, mely a madárdalt igen csalékonny módon tudta utánozni. Az éger gondosan, görösvilág is megvizsgáltatott. Gyakran sokáig nem énekel; de ha egyszer elkezdé éneket, a legnagyobb zaj sem vala képes őt megzavarni. — Hogy ezen ritka énekes tulajdonosnője rövid idő alatt megzavagadott, magától értetlik.

— Kästner egy idegen által meglátogatott, s ez azon szavakkal menté magát, miszerint keresztül utaztában óhajta őt látni.

Kästner semmit sem válaszolt, hanem megfordult, nehányszor körülfordult s minden oldalról megmutatá magát. Az idegen minden zavarádos nélkül, tárczájába nyult s kérdé: „Mit fizet egy személy?”

— Rossini egykor egy általa rendezett hangverseny alkalmával bizonyos hiú pénzaristokratának, a ki a gondokán nagy szenvedéllyel, de kevés ügyességgel játszott, udvariasságból arczát megcsókolá. A túlboldog dilettans gondokáz nem mossa azóta arczát, hogy a becses csókot tovább viselhesse.

— „Mi különbség van” kérde egy elmcncz egy társaságban „Ceres istennő és egy marhanyáj között?” „Senki sem tudta megfejteni. „Pedig igen egyszerű a megfestése” folytatá tovább az elmcncz, „mert Ceresnek bő ség s z a r v a, míg a nyájnak s z a r v b ő s é g e van.

Visegrád.

Visegrád, mint gyűlpontja és színhelye a hajdani fénynek és régi dicsőségnek a magyar történetben, minden más helyeink közt legnevezetesebb, legkitűnőbb s legemlékezetesebb hely hazánkban. A természet is oly pazar bősséggel árasztá e vidékre szépségeit: hogy hazánkban alig van hely, melynek oly elragadó szép s nagyszerű fekvése volna, mint Visegrádnak.

S menyi fény, menyi dicsőség van csatolva e romokhoz! Midőn képzeletünk visszavarázsolja a pompás Visegrádot hajdani fényében, az erős nemzetet is régi dicsőségében tükrözi vissza.

A vándor, ki e romok között, a hárs, gesztenye és orgonafák — maradványai a hajdani kerteknek — árnyékában megpihen, talán azon helyen pihenteti fíradt tagjait, hol egykor Nagy Lajos vagy Mátyás is pihent fíradalmi után.

Egy szentelt keserű fájdalom fogja el kebelünket e romok, régi dicsőségünk sirkövei láttára — hol hajdani annyi élet, annyi virágzó élet, annyi fényűzésbe, dicsőségbe, ragyogásba merült élet volt, most csupán az enyészet — a halál szelleme.

És mégis hol ennyi fájdalom fogja el kebelünket, van ezen helynek egy igen nagyszerű magasztos hatása; e helyen fölébred s megszilárdul bentünk a nemzeti büszkeség, mely nagy jövőnek lehet magva, dicső kornak lehet sejtelme...

Kell, hogy legyünk nemzetileg büszkéek; s ha van nemzeti büszkeségünk, nem lehet, hogy kegyelettel ne legyünk a régi magyar dicsőség, a hajdani fény gyűlpontja, legnagyobb királyaink lakhelye, a fényes multain merengő komor Visegrád iránt, melynek orman a hajdankor, mint egy magasra állva, kiváncsian látszik szemlélni: mit fogunk tehát tenni mi, miért élünk tehát mi, ha oly fény- és dicsőségnek is, minő az övé volt, el kellett enyészni?

A Duna jobb partján regényesen festői helyen fekszenek az egykor világhírű királyi lakhelyül szolgált paloták romjai.

A hegység mely a vidéken elvonul, egy 1154 lábnyi magas szirt ormot helyezett a folyam partjára, hol a hajdani királyi vár romjai porlanak.

Visegrád már a magyarok bejövetele előtt állott, s ezen név tót eredetű; azonban má r

rómaiak idejében is voltak itt erősítések.

Sz. László király ide záratta, az ugy nevezett Salamon tornyába, lázongó rokonát, Salamon királyt.

Fényes korát Visegrád, az Árpádok után, a vegyes házakból eredet királyok alatt érte. Robert károly 1310-ben a koronával együtt, ide költözött Székes-Fehérvárról, az első magyar királyi székhelyről. Kezdetben a király a hegy tetején levő fellegvárban lakott; későbbben azonban a Dunára néző hegyoldalon is palotát építtetve, itt lakott. Ez idő óta a fellegvár csak „vár“-nak vagy „ház“-nak, az alanti palota pedig „udvar“-nak neveztetett. A király az udvarban lakott; a korona a várban őriztetett.

Az udvarban született Nagy Lajos 1326. mart. 5. Itt ragyogott fényben, dicsőségben az első magyar királyi pompás udvar.

Itt történt a leánya meggyalázásaért bosszút álló Zách Bódognak az ebédő királyi család ellen intézett megtámadása, melyért egész családat harmad ízigen felkoczoltató kegyetlen és okatlan bosszút állott a király.

Innen indult 1335-ben Károly király András fiát, magyar kir. herceget, Nápoly trónjára ültetni.

Itt fogadta Kázmér lengyel király Lajos herceget, Károly király első szülött fiát, ki későbbben Nagy Lajos név alatt oly nagy dicsőséget szerzett a magyar királyi névnek, s legszélsebbre kiterjeszté a magyar korona birtokát, fiává s ez által a lengyel trónon örököség 1339. Ez által Magyar- és Lengyelország egysétes volt czélul kitűzve; s mikép XIV. Lajos francia király mondá, midőn unokája, V-dik Fülöp, spanyol királylyá választatott: nincs többé pyrenaei hegy! mondhatá ekkor Károly is: nincs többé Kárpát-hegy! Franciaország azonban soha sem is hagyta el azóta politikáját: Spanyolország természetes szövetségének tekinteni magát.

Robert Károly 1342-ben Visegrádon meghalt, s Nagy Lajos ugyanazon palotában halt meg 1382-ben, hol 56 évvel korábban világot látott.

Az özvegy királynő, Erzsébet, s leányai: Mária és Hedvig a Nagy Lajos által ujonnan fölépített budai várban laktak. Midőn az ellenkirály, Kis károly, 1386-ban a budai várban Forgách Balázs által a királynő szemé láttára halálra sebesítettet, még azon éjjel Visegrádba bucczoltatott, s itt hunyt el, talán seibeiben, talán fojtás által is siettetett halállal.

Zsigmond alatt vidámabb napok derültek Visegrádra. A pompának és pazarlásnak Zsigmond nagy embere volt. Itt tétetett le az első alapkö a prors status alkotásához, midőn Zsigmond Brandenburgot, melyet neki apja vásárolt, Fridrik nürnbergi burgravnak 400,000 aranyért zálogba adta.

Legnagyobb fényre azonban Mátyás király alatt jutott Visegrád, ki számos új épületet emeltetett e helyen. Összesen 350 királyi épületet lehetett számlálni Mátyás korában Visegrádon, márványművekkel, alabastrommal, arannyal és mindenféle faragványokkal diszegette. A körülfekvő hegyek, s különösen a lejtős dombok pompás parkokká, a távolabb esők vadás kertekké voltak alakítva. Ezen kívül voltak az udvarban pompás és egyszerű függő kertek is.

II. Ulászló alatt, Visegrád törvény által a korona örheyeiül rendeltetett.

A török 1529-ben nyerte birtokába és birta 1595-ig, midőn Pálffy vezér szerencsésen visszacserezte. 1605—1661-ig Visegrád ismét a török birtokában volt.

Az ostromok alatt különösen az udvari pompás építmények, de a fellegvár is, igen sokat szenvedett. Napjainkban Leopold ujjai látszanak rajta, ki, mikép más számtalan erősséget, 1702-ben Visegrádot, legnagyobb királyaink székhelyét is légbé röptette, hogy Rákóczy seregeinek tartózkodási helyül ne szolgáljon....

Ezen hely szent történeti emlék; méltó, hogy minden magyar, ki teheti meglátogassa, mert lejövetelekor szilárdabban fogja érezni hazafiságát, nemzeti büszkeségét.

E—k.

Vegyes hírek.

+ Jókai Mór „Szegény Gazdagok“ című regényének 2-ik kötete, Emich Gusztávnál megjelent. Egy egy kötet ára 1 pft.

+ Vértessy Arnold tehetséges fiatal írónk „Tündérek álmai“ című 2kötet beszély gyűjteményt ad ki. Előfizetési ár 1 ft. mely szerzőhöz, Pestre gránátos utca 8-ik sz. küldendő. Vértessy egyike azon fiatal íróinknak, kik e pályára hivatás s készülettel bírnak, s kik a közönség meleg pártfogását, teljes mértékben megérdemlik.

+ A nemzeti színház előtt föllálltva volt Katona a szobra helyét, pár nap óta Lendvay Mártoné foglalja el. E szobor Dunaiszky hazánkia műve s az minden tekintetben sikerültnek mondható. A Katona szobra újra fog üntetni, s akkor ismét fel fog állítani nemz. színházunk előtt.

+ Jövő héttől Lendvay javára, Tóth Kálmánnak „A harmadik magyar király, című drámája fog előadni nemz. színpadunkon.

+ A helybéli műlovar-igazgatók, jun. 8-kán pénteken, ugynevezett „nagy magyar előadást“ rendeztek a Beleznyay circusban, melynek jövedelme felerészét a m. Akademia házára ajánlák föl.

+ A balatonai gözhajózási társulat f. hó 12-én B. fűreden nagy gyűlést fog tartani, melynek tárgyai lesznek: Jelentés az 1859-ki ügymenetről; rendelkezés a multévi bevétellel; végre a vállalat érdekében teendő indíványok fölötti tanácskozás s határozatok tétele.

+ Kölcsey sírját, az idén is, szokott ünnepélylyel megkoszorúzták a lelkes szathmérmegeyeiek, maj 18-kán. A sír körül a csekei legénység állt és tizenhat hajadon felgyászbán. Kis lelkész, imádságot mondott, s egy alkalmi beszédet rögtönzött; gr. Vay Miklós is szónokolt s Kende Csilla alkalmi költeményt szavalt el. A Kölcsey család s számos megyebeliek voltak jelen a kegyelet e szép ünnepélyén.

+ Szent-István magán gőzös, jun. 2-kától kezdve, Pest és Esztergom közt rendszer közlekedést tart fön. Naponkint délutáni 5 órakor indul el és 7 órakor Esztergomba érkezik. Másnap szinte 5 órakor indul visszafelé s fél hétre Pestre érkezik.

+ A sáskák Mosony mellett Szolnok

faluban pusztitást tesznek s számuk oly ropant, miszerint kiirtásukra nem tudnak más módot, mint a földeket szalmával behinteni és ezt meggyujtani.

+ Rész-E. n. s. l. Sándor, Pestmegye volt táblabírója, a pesti táblai ügyvédek egyik legjelesbike, a dunamelléki ref. egyházkerület tanácsbírája, a pesti ref. egyháznak több éven át buzgó gondnokja, a pesti takarékpénztár választmányi tagja, ki tudományos munkássága gyümölcseit a „Tudományos gyűjtemény“ és „Tudománytárban“ rakta le, május 31-én meghalt. — A 73 éves aggastyán felett a gyászbeszédet Török Pál tartotta. Béke havaira!

+ A pesti magyar nemzeti Muzeum hivatalnokainak új berendezése, felsőbb helyről már leérkezett s nemsokára életbelép. A hivatalnokok s özvegyeik nyugdíjkapessége is rendezve lesz, ugy mint az államhivatalnokoké.

+ A tula dunai kerület életben levő insurrectionalis tisztjei Fűreden, jun. 11-én, Kisfaludy Sándor szobrának leleplezése alkalmával, nem fogják a lapokban hirtelt felszázados ünnepet megülni, miután Hertelendy Károly, kit ez ünnep rendezőjeül említették, kinyilatkoztatá: hogy felfogva a jelen kor igényeit, czélszerűtlennek is tartja föleleveníteni a multból oly tényeket, melyeket a későbbi kor csak a történetből fog megtudhatni s az akkori viszonyok biztos tudomása után megítélhetni. Ez okoknál fogva és továbbá nehogy a jelen a nevezett érdemes összejövöket megítélje, vagy a szívélyes összejövetelt balul magyarizza, azért jun. 11-én ha elmenek Fűredre, ott legfőbb egysezeren mint igénytelen egyes polgárai a hazának, fognak megjelenni, kik a Kisfaludy szobor ünnepélyén résztvenni óhajtnak.

Mi hír Budán?

— Persze jó volna, ha mi mindent előre megtudnánk mondani, — de a szónak is nagy ágiója van, azért csak azt mondjuk hogy: a z izé nagyon izéli ám az izét, és rövid időn megizéli az izét. (A ki ennél világosabbat akar, hallgassa meg hogyan nő a fű.)

— A lapok e héten küldik szételőfizetési hirdeteiseiket, fogadják a közönség azokat vendégszeretettel, ha mindenkin tán felét adná is meg annak a mit igér, mert ez ígérettel csak egyszer csalja meg, hisz fél év alatt megszabadul tőle; pedig tessék elhinni, az is nagy vigasztalás, ha tudja az ember, hogy attól, ki mindig rászede: mikor szabadul meg?

— A nemzeti színház igazgatósága körül megint válság következett be. Adjuk a színházat bérbe, mert ha a bérlő rosszul gazdálkodik, nem az intézetet veri földhöz; hanem magát.

— Budán egy uszmegor a vízbe fult, Sajnálándó dolog; de a meggondolatlan hetkenkedő, semmivel sem cselekedett okosabban, mint az a szabó legény, ki a kabáthoz a maga ujját is odavarrta.

Hunyady László szétküldése.

Előfizetőinknek e héten a 250-ik folyó számnig fogjuk megindítani a képet.

H I R D E T É S E K.

MEGNYITÁSA

az *ujjonnan díszesen és czélszerűleg rendezett,*
egyedül s tökéletes mentőgéppel ellátott első

pesti nemzeti uszda és dunafürdőnek.

Az igazgatóság tisztelettel tudatja a t. cz. közönséggel, mikép ez intézet május 27-kén megnyitattott, és használatra tökéletesen elrendeztetett.

ugy anyira: hogy itt még a szándékos befulás is meggátoltatik, minthogy az uszók legnagyobb biztosságukért, és mindeu szerencsétlenség kikérülése tekintetéből egyedül csupán csak az intézetben egy tökéletes megpróbált, s czéljának megfelelő MENTŐGÉP létezik; találtatnak itt több díszes, zuhanyokkal ellátott külön- s családfürdők is.

A legnevezetesebb s legbiztosabb uszómesterek fogadtattak fel, kik a tanítványokat a legkönnyebb és legbiztosabb ten szerint oktattandják.

A férfiak tanórái reggeli 5 órától 7-óráig, és 10-től déli 2 óráig, délután 4-től este 9 óráig. A hölgyeké reggeli 7 órától délelőtti 10 óráig leendnek.

Bérlet-ár osztr. értékben.

Kezdők egész folyamra 14 ft.	Két óra 10 ft.	Egy óra 7 ft.
Szabad uszók „ 9 ft.	„ „ 7 ft.	„ „ 5 ft.
Nagypróbások „ 7 ft.	„ „ 5 ft.	„ „ 3 ft.

Az intézetet a második a lánczhid felett.

Nagyobb kényelem tekintetéből több társascsók állítottak fel, melyeknek állomásuk a lánczhid előtti téren leend.

Záradéknul reményli az igazgatóság, hogy ezen intézet, mely több év óta jó hírben áll, ez évben is a közönség részéről kegyes pártfogásban részesülend.

NEST, május 27. 1860.

Az első nemzeti uszda és dunafürdő igazgatósága.

31 2-3

HAUSNER F. L.

Polgári kereskedő Pesten, kishid-utca, saját házában,

a nagy pipához

a „Vadászkürt“ vendéglő átelében, ajánlja legjobb választékú

FÜSZER- ÉS BORKERESKEDÉSÉT,

valamint a dícséretesen ismert, s a maga nemében leghathatósabb

budai keserűvizét

az első Hildegard-forrásból, biztosítása mellet a legpontosabb szolgáltatnak s a lehető legolcsóbb áraknak.

Első magyar általános biztosító társaság Pesten.

II. főosztály:

Biztosítás az ember életére.

Az első magyar ált. biztosító társaság elvállal:

a biztosított halála után fizetendő **tőke- és nyu j-biztosításokat:**

a biztosított életében fizetendő **kiházasítási tőkék, nyugdíjak, évjáradékok biztosítását;**

mind e biztosításokat a társaság nyereségében részesítvén.

Programmok és a biztosítási bevallásokhoz szükséges minták kaphatók az igazgatóság irodájában Pesten, újterem levő saját házában 3-4 szám alatt.

Pesten, 1860. május 15.

29-3-2

Az első magyar általános biztosító társaság igazgatósága.

WERFER KÁROLY

műintézetében Pesten, feldunasor 10. sz. a., épen most jelent meg és kapható:

SZÉCHENYI DÖBLINGBEN,

mely öt azon alakban s helyzetben tünteti fel,

midőn művészileg játszott csúskányát tartva kezében, nyílt ablakán kedves galambjait éteti, melyek az édes-bús magyar dal epedő hangjára seregesen röptek oda.

Ára e díszesen kiállított és legsikerültebb arczképnek

csak 2 forint ausztr. ért.

Továbbá:

BERZSENYI DÁNIEL
életnagyságu arczképe, ára 2 ft. ausztr. értékben.

Kisfaludy Sándor

életnagyságu arczképe, ára 2 frt. ausztr. értékben.

HUNYADI LÁSZLÓ HALÁLA

szinnyomatban, ára 3 ft. ausztr. értékben.